

УДК 338.12: 636.5

І. Ю. Салькова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПТАХОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК УКРАЇНИ

I. Salkova,

Candidate of Economical Science (PhD in Economics), Associate Professor of international management,
hotel and restaurant business and tourism, Vinnytsia National Agrarian University

DEVELOPMENT TRENDS OF POULTRY GROCERY SUBCOMPLEX OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

У статті розглянуто основні тенденції розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України. Досліджено структуру та динаміку виробництва м'яса птиці та яєць. Визначено фактори та точки зростання виробництва м'яса птиці та яєць. Висвітлено рівень рентабельності в основних галузях птахопродуктового підкомплексу. Визначено тенденції експортно-імпортової діяльності птахопродуктового підкомплексу АПК України та надано рекомендації щодо покращення його показників.

The article examines the main trends of poultry grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine. The structure and dynamics of production of poultry meat and eggs. Factors and in terms of growth of production of poultry meat and eggs. The level of profitability in core areas of poultry grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine. Tendencies of export-import activities of poultry grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine and recommendations to improve its performance.

Ключові слова: розвиток, виробництво, птахопродуктовий підкомплекс, птахівництво, м'ясо птиці, виробництво яєць.

Key words: development, production, poultry grocery subcomplex, poultry, poultry meat, eggs production.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Агропромисловий комплекс є складною соціально-економічною системою, яка сформувалась у залежності від внутрішнього та зовнішнього потенціалу держави та складається з сукупності галузей національного господарства, що об'єднані у комплекси продовольчих та непродовольчих товарів. У продовольчому комплексі особливе місце займає птахопродуктовий підкомплекс, що останніми роками стрімко розвивається та є експортноорієнтованою перспективною сферою аграрного бізнесу.

Економічні перетворення в Україні змінили механізм організаційно-економічних взаємовідносин, що сприяло важливості розвитку птахопродуктового підкомплексу як стратегічно важливої ланки на основі вдосконалення методів ведення аграрного бізнесу як у вироб-

ництві продукції птахівництва та її переробки, так і у забезпеченні споживача кінцевою продукцією. Враховуючи вищезазначене, особливої актуальності набуває дослідження основних тенденцій розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України та потенційних точок його зростання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ряд українських вчених економістів, як Р. Буряк [2], М. Зубець [1], М. Ільчук [6], М. Присяжнюк, П. Саблук [1], С. Сендецька [4], І. Коновал, О. Кирилюк [6] та інші приділяли увагу в своїх працях функціонуванню птахопродуктового підкомплексу АПК. Проте незважаючи на значну кількість публікацій та їх наукову значущість, у сучасних умовах господарювання сучасні тенденції розвитку птахопродукто-

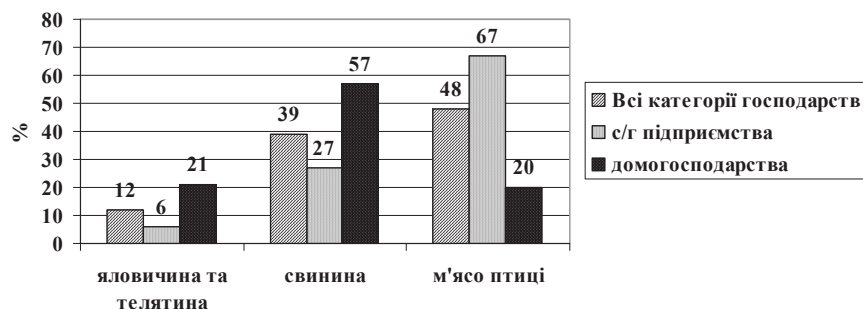

Рис. 1 . Структура виробництва м'яса в Україні, %

Джерело: Державна служба статистики України.

го підкомплексу АПК України потребують від науковців постійних та детальних досліджень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає в дослідженні основних тенденцій розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України та наданні рекомендації щодо покращення його показників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У наших дослідженнях птахопродуктовий підкомплекс розглядається як комплекс взаємопов'язаних інститутів та механізмів, що взаємодіють та направлені на створення умов, які здатні забезпечити розширення виробництва та конкурентоспроможність підкомплексу загалом, а також господарюючих суб'єктів, що до нього входять. Підприємства комплексу виробляють м'ясо птиці всіх видів: куряче, гусяче, качине, перепелине, індиче, яйця і яйцепродукти, а також на багатьох підприємствах функціонують свої переробні цехи з глибокою переробкою птиці, фірмова торгівля, комбікормові заводи та цехи.

Основою птахопродуктового підкомплексу є птахівництво, що забезпечує добробут країни загалом та населення, шляхом постачання харчових продуктів. У свою чергу галузь птахівництва складається з підгалузей м'ясної та яйцевої, що займаються виробництвом м'яса та яєць відповідними сільськогосподарськими підприємствами та птахофабриками. Особливістю розвитку переробних галузей АПК є залежність від двох складових продуктів, що є різними у технології виробництва та споживчій цінності. Первинна переробка забезпечує трансформацію сільськогосподарської сировини (м'ясо, яйце) у напівфабрикати, що є сировиною для вторинної переробки та меншою мірою в товари для кінцевого споживання. Вторинна переробка продукції птахівництва з роз-

витком технологій глибокої переробки сировини, розширення використання різноманітних спецій, ароматизаторів, смакових добавок та інших індириентів перетворюється у виробництво синтетичних продуктів, що гарантує помірну харчову цінність продуктів при використанні сировини будь-якої якості.

Об'єктивний процес функціонування птахопродуктового підкомплексу відбувається у напрямку інтеграції та в механізмі його формування одним із напрямків розвитку є централізація. Це відбувається під дією об'єктивних факторів та як наслідок розвитку ринкової економіки, ефективності та прибутковості підкомплексу. Тому все більше факторів сприяє формуванню інтеграційних утворень з метою підвищення конкурентоспроможності птахопродуктового підкомплексу, внаслідок чого відбувається переорієнтація на модернізацію, інноваційний розвиток, створення системи комунікацій, що здатні вирішити поставлені завдання.

Галузі, що входять до птахопродуктового підкомплексу АПК є економічно привабливими та конкурентоспроможними видами агробізнесу, про що свідчить стійка динаміка зростання виробництва м'яса птиці і яєць. Комплекс також має значний експортний потенціал та перспективи його нарощування, що є однією зі стратегічних цілей підвищення ефективності розвитку агропромислового комплексу до 2020 року.

Дослідження структури виробництва м'яса в Україні вказують на те, що особливістю сучасного стану розвитку галузі птахівництва впродовж останнього десятиліття є динамічне зростання чисельності поголів'я птиці усіх видів, нарощування обсягів виробництва, збільшення внутрішнього попиту та експорту продукції. Якщо на початку 2000-х років в усіх категоріях господарств налічувалося лише 123,7 млн голів птиці, то вже в 2015 р. її чисельність зросла до 214,6 млн голів, тобто на майже на 73, 5 % [3] (рис. 1).

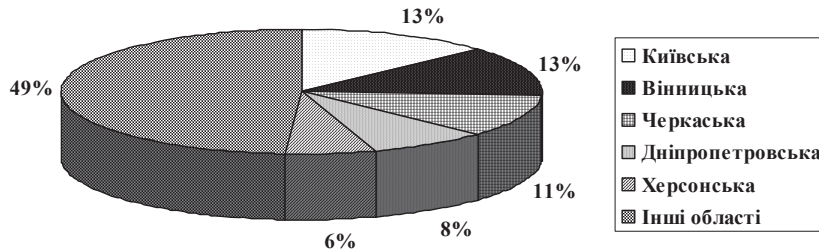

Рис. 2. Структура утримуваного поголів'я птиці всіх видів станом на початок 2015 р., %

Джерело: Державна служба статистики України.

Також суттєвими є зміни у структурі утримуваного поголів'я птиці в розрізі основних категорій господарств. Частка птиці у сільськогосподарських підприємствах в 2001 р. становила лише 20,5 %, тоді як впродовж наступних 15 років вона підвищилася до 56,9 %.

Найбільше поголів'я птиці сьогодні зосереджено у Київській (27,3 млн голів або 12,7 %) і Вінницькій областях (27,0 млн голів або 12,6 %). Значне поголів'я зосереджено в Черкаській області — 24,6 млн голів (11,4 %), Дніпропетровській — 18,1 млн голів (8,4 %) та Херсонській — 12,6 млн голів (5,9 %). Разом у цих областях утримується 51,1 % всього поголів'я птиці в Україні та понад 70 % — у сільськогосподарських підприємствах [3] (рис. 2).

Внаслідок вдало проведеної модернізації і залучення інвестицій, а також кращих іноземних та вітчизняних технологій виробництво м'яса птиці зросло протягом 2010—2014 рр. на 26 %. При цьому питома вага м'яса птиці в структурі виробництва всіх видів м'яса підвищилася із 46,3 % до 49,4 % [3] (рис. 3).

Також, важливим продуктом птахопродуктового комплексу є виробництво яєць. Протягом 2009—2014 рр. виробництво яєць в Україні зросло на 15,2 %, що дозволило в повному обсязі задовольнити науково обґрунтовані потреби споживання населенням у цьому продукті [5].

За даними Державної служби статистики України в 2014 р. рентабельність вирощування м'яса птиці без промислової переробки в Україні була від'ємною [3]. Водночас з урахуванням результату від діяльності підприємств птахопродуктового підкомплексу АПК із повним циклом виробництва м'яса птиці, пов'язаної із забоєм, підготовкою, виробництвом свіжого, охолодженого або замороженого м'яса, рівень рентабельності становив майже 18%.

Проведені дослідження доводять, що виробництво яєць є високоприбутковим видом господарської діяльності. Найвищу рентабельність при виробництві яєць в 2014 р. отримали агровиробники Івано-Франківської (157,6 %), Черкаської (60,2 %), Харківської (53,6 %) та Кіровоградської (49,6 %) областей [5].

Збільшення вітчизняного виробництва м'яса птиці (1,2 млн т) позитивно позначилося на зовнішньоторговельній діяльності. У 2013 році обсяг експорту м'яса птиці становив 120 тис. т (1,2 % світового експорту), а у 2014 р. — 175 тис. т (1,5 % світового експорту) [5]. Таким чином, серед десяти найбільших світових експортерів м'яса птиці Україна впевнено посідає дев'яту позицію. Основним імпортерами є Єгипет, Іран, Молдова, Казахстан, Вірменія, Грузія. Слід зазначити, що географія українського експорту значно розширилася за ра-

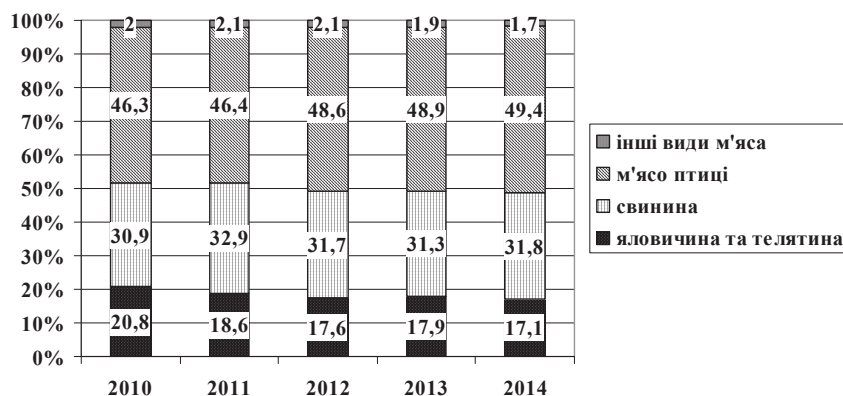

Рис. 3. Динаміка структури виробництва м'яса в Україні, %

Джерело: Державна служба статистики України.

хунок африканських ринків. Якщо за перші п'ять місяців 2012 року в країні Африки було експортовано трохи більше 400 т м'яса птиці, то вже в поточному році обсяг експорту збільшився в десять разів, в основному за рахунок Лівії та Ліберії.

Експорт до країн Європи у 2014—2015 рр. зріс по м'ясу птиці — в 3,1 рази, до 27,3 млн дол. Також зріс експорт яєчних продуктів, зокрема — у першій половині 2014 року ця продукція не експортувалася, а за аналогічний період 2015 року обсяги експорту становлять 4,5 млн дол. Водночас негативною тенденцією є те, що внаслідок зниження платоспроможності населення відбулось зменшення внутрішнього попиту у 2014 році до 1,1 млн.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розглядаючи процес функціонування птахопродуктового підкомплексу у системі ведення народного господарства, визначено, що сформувався певний дисбаланс між ростом виробництва продукції птахівництва та стагнації переробних галузей АПК та машинобудування. Такі тенденції негативно впливають на конкурентоспроможність підкомплексу загалом. З усіх галузей, що входять до птахопродуктового підкомплексу України, на сьогодні, найкращі перспективи збереження конкурентних позицій на внутрішньому продовольчому ринку та виходу на світовий є у галузі птахівництва. Реалізація їх повною мірою залежатиме від зваженої та ефективної взаємодії виробників, що здебільшого представлені потужними агрохолдингами, та держави в особі органів влади і аграрної науки, яка має і надалі створювати сприятливі умови й надавати підтримку для розвитку не лише птахівництва, але й інших, не менш важливих галузей птахопродуктового підкомплексу.

Жодна з галузей тваринництва за останні 10—15 років не мала такої позитивної динаміки росту, як птахівництво. Цей досвід необхідно узагальнити для подальшого відродження інших менш успішних галузей птахопродуктового підкомплексу. Водночас можливості внутрішнього ринку щодо забезпечення стійких показників зростання виробництва об'єктивно обмежені через його перенасичення продукцією галузі.

Відтак, розвиток птахопродуктового підкомплексу АПК України можливий за умови технічного переоснащення та використання

новітніх технологій, що потребує подальших досліджень і дозволить покращити обсяги виробництва та збільшити експорт як на традиційні світові ринки, так і нові.

Література:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку)/ Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011 — 1008 с.
2. Буряк Р.І. Кон'юнктура ринку продукції птахівництва // Науковий вісник НАУ. — 2003. — Вип. 62. — С. 186 — 188.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Сендецька С. В. Птахівництво в особистих селянських господарствах: проблеми і перспективи / С.В. Сендецька // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. — 2014. — № 1. — С. 130—134.
5. Союз птахівників України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.poultryukraine.com>
6. Формування попиту та пропозиції на ринках основних видів тваринницької продукції / Ільчук М.М., Коновал І.А., Кирилюк О.Ф., Гурська І.С. — К.: ЗАТ "Нічлава", 2012. — 363 с.

References:

1. Prsyazhnyuk, M.V. Zubets, M.V. Sabluk, P.T. (2011), Agrarnui sector ekonomiki Ukraini (stan ta perspektivi rozvitku) [The agricultural sector of Ukraine: state and development prospects, NNC IAE, Kyiv, Ukraine.
 2. Buryak, R. (2003), "The market poultry products", Scientific bulletin NAU, vol. 62, pp. 186 — 188.
 3. The State Statistics Committee of Ukraine (2015), "Stockbreeding", available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 4 January 2015).
 4. Sendetska, S. (2014), "Personal poultry farms: problems and prospects", Scientific Herald LNUVMBT them. S. Gzhytsky, vol. 1, pp. 130—134.
 5. The Union of Poultry Breeders of Ukraine (2015), "Tendencies poultry production", available at: <http://www.poultryukraine.com> (Accessed 24 January 2015).
 6. Ilchuk, M.M. Konoval, I.A. Kyrylyuk, O.F. Gurska, I.S. (2012), Formuvania popitu ta propozitsii na rinkakh osnovnix vidiv tvarinnitskoi produktzii [Formation of supply and demand in the markets main types of livestock production], Nichlava, Kyiv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 27.09.2015 р.*